

Statsbibliotekets metadatapolitik

version 3

7. december 2016

Metadatagruppen, v. JGJ, LN, SRE

Indledning

Metadata er data om data. Metadata for et materiale eller en samling af materialer er vigtigt, fordi det giver en indgang til indholdet. Det er særlig vigtigt for de ressourcer af tekst, billeder, lyd og film, der ikke kan gøres søgbare som tekst. Uden metadata vil sådanne samlinger ikke, eller kun i meget begrænset omfang, kunne tilgængeliggøres. Metadata er også afgørende for bevaring af samlingerne og for adgangsstyring til samlingerne.

Arbejdet med metadata består i at vedligeholde og udvikle en informationsarkitektur, der sikrer:

- Et fagligt kvalificeret grundlag for valg og brug af metadata-anvisninger og standarder
- Optimal integration af metadata i eksisterende systemer, fx systemer til bevaring, adgangsstyring og tilgængeliggørelse
- Dokumentation af anvisninger, standarder, viden og beslutninger

Om Statsbiblioteket

Statsbiblioteket bidrager til udvikling og dannelse ved at give brugerne mulighed for at navigere i globale informationsressourcer samt ved at bevare og tilgængeliggøre kulturarven:

- Som *universitetsbibliotek for Aarhus Universitet* udvikler og leverer Statsbiblioteket services, som understøtter universitetets strategi for forskning, uddannelse og videnspredning.
- Som *overcentral for de danske folkebiblioteker* udvikler og leverer Statsbiblioteket ydelser, som supplerer folkebibliotekernes servicetilbud til borgerne. Statsbiblioteket fungerer som centralt depotbibliotek og lånecenter samt understøtter betjeningen af etniske minoriteter og indvandrere.
- Som *nationalbibliotek* indsamler, bevarer og tilgængeliggør Statsbiblioteket danske aviser og audiovisuelle medier, danske internetsider samt danske bøger og tidsskrifter.

En vigtig forudsætning for at løse disse opgaver er at sørge for, at der er tilstrækkelige metadata om de ressourcer, som Statsbiblioteket har ansvaret for at bevare og/eller formidle.

Viden om metadata er specialviden, som slutbrugere og indholdsleverandører ikke forventes at besidde, men som er en værdi, Statsbiblioteket tilføjer - eller sørger for bliver tilføjet - de pågældende ressourcer.

Formål med Statsbibliotekets metadatapolitik

Nærværende politik er en ramme for det samlede arbejde med metadata på Statsbiblioteket. I de kommende år står Statsbiblioteket overfor at udvikle mange nye digitale løsninger til Statsbibliotekets interne og eksterne brugere.

Denne udvikling kan kun realiseres:

- hvis indholdsressourcerne i de digitale løsninger har tilstrækkelige metadata, da søgning, adgangsstyring, levering, præsentation og bevaring er styret af metadata.
- hvis metadata struktureres og håndteres efter veldokumenterede koncepter på tværs af materialetyper og systemer, så man sikrer en optimal informationsarkitektur.

Med veldokumenterede koncepter menes krav til omfang, indhold og struktur i de metadata, der beskriver ressourcer i fysisk eller elektronisk form. I arbejdet med metadata på Statsbiblioteket skal disse krav efterleves.

Baggrund for metadatapolitikken

Statsbiblioteket har tidligere udarbejdet en metadatapolitik. I 1997 kom rapporten ”Statsbibliotekets Katalogpolitik”, hvor fokus var bibliotekskatalogen for de fysiske materialer.

Katalogen over materialer i fysisk form er stadig et vigtigt metadataprodukt på Statsbiblioteket, og katalogpolitikken fra 1997 er i store træk stadig aktuel for arbejdet med metadata for disse materialer.

Der er dog i mellemtiden kommet mange nye metadataprodukter til, fx metadata for Statsbibliotekets egne e-ressourcer i form af Netarkivet, Radio/TV-arkivet og de digitaliserede aviser. Desuden kan nævnes metadata for købte e-ressourcer i form af e-bøger, e-tidsskrifter og -artikler samt købte metadata-services til berigelse og skabelse af postvisninger.

Metadata for egne og købte e-ressourcer ligner på nogle områder de bibliografiske metadata omtalt i katalogpolitikken fra 1997. Det gælder fx de metadata, som skal bruges til fremsøgning og identifikation af et materiale.

Der er dog kommet flere ressource-egenskaber til, fx:

- Tekniske metadata vedrørende elektroniske materials tilblivelse og format
- Licensmæssige metadata vedrørende adgangsforhold og tilladte leveringsformer
- Administrative metadata vedrørende materialets tilstand, accession eller lånerens udestående
- Metadata for forskningsdata, som i kortere eller længere tid opbevares af Statsbiblioteket på vegne af forskere

Metadatahåndbog

Statsbiblioteket har i forbindelse med udarbejdelse af version 3 af metadatapolitikken lavet en metadatahåndbog. Håndbogen giver anvisninger på væsentlige aspekter vedrørende brug af metadata på Statsbiblioteket. Der kan være forskellig praksis for håndtering af et givet aspekt, eller det har ikke tidligere har været adresseret som en metadatamæssig udfordring. Dette fremgår af beskrivelser af de enkelte typer af metadata, fx:

- Et materiales bibliografiske (beskrivende) metadata
- Et materiales tekniske metadata
- Et materiales rettigheds- og licensmæssige metadata
- Rettigheder til metadata

Hver beskrivelse indeholder en definition af den pågældende metadatatype, en beskrivelse af dens formål og en liste over de vigtigste standarder, hvor det er muligt. Det vil så vidt muligt fremgå, hvor Statsbibliotekets praksis, fx brugen af standarder, er dokumenteret. Beskrivelser af workflows kan indgå.

De enkelte beskrivelser i metadatabasehåndbogen revideres efter behov.

Opdatering af metadatatpolitikken

Metadatatpolitikken revideres som minimum hvert femte år.

Den gældende version skal til enhver tid være tilgængelig på Statsbibliotekets hjemmeside på dansk og engelsk.

Metadatatpolitikken revideres løbende og udbygges, så den til enhver tid dækker de ressourcer, som Statsbiblioteket har ansvaret for at bevare og/eller formidle.

Ansvar for metadatatpolitikken

Ansvar for arbejdet med vedligeholdelse og udvikling af Statsbibliotekets samlede metadata-portefølje ligger hos et forum bestående af relevante medarbejdere på tværs af bibliotekets områder og forankret i Statsbibliotekets ledelse.

Gruppen fungerer som Statsbibliotekets videnbank om metadata. Gruppens medlemmer skal holde sig orienteret om udviklingen inden for relevante typer af metadata, og være med til at sikre, at den nødvendige viden løbende opdateres på Statsbiblioteket. Dette kan ske ved tilførsel af kompetencer, afholdelse af faglige arrangementer samt at gruppens medlemmer og andre relevante medarbejdere deltager i kurser, konferencer o.l.

Metadatagruppens arbejde foregår både i fællesskab og opdelt i arbejdsgrupper med fokus på udvalgte områder og med mulighed for at inddrage andre medarbejdere med specialviden inden for bestemte metadatatyper.

Medlemmerne er kontaktpersoner for spørgsmål vedr. brug af metadata på Statsbiblioteket.

Gruppen er ansvarlig for at orientere relevante medarbejdere om ændringer i praksis, om reviderede eller nye standarder og om det konkrete arbejde med dokumentation o.l.

Dette skal ske, dels for at sikre, at beskrivelserne omsættes til praksis, dels for at opkvalificere de pågældende medarbejdere i forhold til det fremtidige arbejde med metadata.

Det sker:

- Ved løbende at vedligeholde Metadatabasehåndbogen.
- Ved løbende at udpege nye indsatsområder, hvor der er behov for beskrivelse eller anden afklaring.
- Ved udarbejdelse af en handlingsplan, som ca. en gang årligt forelægges til godkendelse hos Statsbibliotekets øverste ledelse.

Metadatagruppen består pr. 7.12.2016 af: Bente Herborg Christensen (BHC), Bolette Ammitzbøll Jurik (BAJ), Charlotte Kristensen (CK), Dorete Bøving Larsen (DL), Erik Bertelsen (EBE), Henrik Haagenen (HHAA), Janne Lytoft Simonsen (JSI), Jette G. Junge (JGJ), Karina Schødt Vedel-Smith (KSC), Lars Lundegård Olsen (LLO), Lou Næraa (LN, tovholder), Margit Sørensen Helbo (MSH), Michael Lukas Petersen (MPE), Stefani Recht (SRE), Vibeke Christensen (VC).